

οί
 νέοι
 λογοτέχναι
 τῆς
 Θεσσαλονίκης: ποιηταὶ
 πεζογράφοι

Β'.

Μιλήσαμε γιὰ τὴν ποίηση τῶν νέων. Δὲν θὰ δίναμε ὁμως ὀλοκληρωμένη εἰκόνα τῶν κατακτήσεων τῶν νέων ἂν δὲν μιλούσαμε καὶ γιὰ τὴν πεζογραφία τους. Βέβαια ἡ ποίηση—μολονότι δύσκολη, πολὺ πρὸ δύσκολη ὑπόθεση ἀπ' ὅτι φαινομενικὰ νομίζεται—προσφέρεται σὰν πρὸ πρόχειρο ἐκφραστικὸ μέσο. Δὲν συμβαίνει το ἴδιο ὁμως καὶ μὲ τὸν πεζὸ λόγο. Ἐδῶ οἱ ἀπαιτήσεις καὶ οἱ δυσκολίες τοῦ εἴδους εἶναι ἀφάνταστα πρὸ μεγάλες καὶ πρὸ πολλές. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ συγκομιδὴ εἶναι πενιχρή.

Αὐτὴ τῆ στιγμή θυμᾶμαι μιὰ πρόσφατη ἐπιφυλλίδα τοῦ Γ. Φιέρη, πού κάνοντας ἓνα πρόχειρο ὑπολογισμὸ ἀνεβάζει σὲ τρεῖς χιλιάδες τὰ βιβλία πού τυπώνονται κάθε χρόνο ἀπὸ νέους. Καὶ τονίζει ὅτι οἱ ἐκδόσεις αὐτές, πού οἱ πρὸ πολλές τους περιέχουν στίχους, δὲν προσθέτουν ἴποτε σιὰ γράμματά μας—ἴσα-ἴσα εἶναι σημεῖο ἀνησυχαστικὸ—καὶ παρέρχονται χωρὶς κανεὶς νὰ ὑποκεινθῆ τὴν παρουσία τους. Ἐξυπηρετοῦν ἓνα μονάχα σκοπὸ. Τὴν ματαιοδοξία.

Δὲν πρέπει ὁμως σ' αὐτὸν τὸν κατηγορηματικὸ νὰ τοποθετήσουμε καὶ μερικές φωνές πού ξεχωρίζουν γιὰ τὴν ποιότητά τους καὶ πού ὅπωςδήποτε ἔχουν κάτι νὰ μᾶς ποῦν. Κι' ὁ Βασίλης Βασιλικὸς ἀναμφισβήτητα χωρὶς ν' ἀποτελῆ τὴν μοναδικὴ εἶναι ὥστόσο μιὰ ἀπ' τὶς λίγες ἀξιόλογες περιπτώσεις πού ἀξίζει νὰ μᾶς ἀπασχολήσουν.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ Τους τελευταίους μήνες του 1953 κυκλοφόρησε σὲ μιὰ πολὺ ἐπιμελημένη ἔκδοση ἡ «Διήγηση τοῦ Ἰάσονα» ἕνα ἔκτενὲς ἀφήγημα· δὲν θὰ τὸ ὀνομάσουμε μυθιστορία γιατί οἱ ἀπαιτήσεις μας καὶ φυσικά καὶ οἱ κρίσεις μᾶς θάταν αὐστηρότερες προκειμένου γιὰ μιὰ σύνθεση πολυπλοκότερη καὶ πιὸ ἔντεχνη.

Πολὺ νέος ἀκόμη ὁ συγγραφέας. Κι ἴσως εἶναι πρόωρο νὰ προσπαθῆσουμε νὰ κάνουμε μιὰ κάποια τοποθέτησή του. Πρᾶγμα ἄλλωστε πού ἐγκυμονεῖ καὶ κινδύνους. Ὅσοοι τίποτα δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ προχωρήσουμε σὲ ὀρισμένους διαπιστώσεις καὶ νὰ προσδιορίσουμε τὸν χῶρο μέσα στὸν ὁποῖο κινεῖται ὁ Βασιλικός.

Ὁ Β. Βασιλικός εἶναι ἕνας ζωντανὸς πνευματικὸς ἄνθρωπος γεμάτος ἀνησυχίες καὶ ἀναζητήσεις.

Στὸ ἀφήγημά του, κάτω ἀπὸ τὸν γνωστὸ ἀρχαῖο μῦθο, πού δὲν ἀποτελεῖ παρὰ ἕνα πρόσχημα γιὰ νὰ προβληθοῦν σύγχρονες καταστάσεις καὶ ἀγωνίες, ὑπάρχει μιὰ ταύτιση τοῦ νεαροῦ Ἰάσονα μὲ τὸν ἕξ ἴσου νεαρὸ συγγραφέα. Κάτω ἀπὸ μιὰ ἐπιμελημένη λυρική πρόζα ὑπάρχουν ὅλες οἱ ὀδυνηρὲς ἐμπειρίες πού δοκίμασε ὁ συγγραφέας τὰ τελευταῖα χρόνια. Τὸ ἀφήγημα ὅμως δὲν ἔξαντλεῖται μὲ τὴν ἐφηβική ἀνησυχία, στοιχεῖο ὅμως πού μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὸ τοποθετήσουμε στὸ γενικότερο κλίμα τῆς ἐφηβικῆς λογοτεχνίας, πού τὸ συναντοῦμε καὶ στὴν «Εἰσοὶκα» τοῦ Κοσμᾶ Πολίτη, στὸν «Λεωνῆ» τοῦ Γιώργου Θεοτοκά ἀλλὰ κυρίως στὸ μεγάλο γαλλικὸ πρότυπο τοῦ εἴδους τὸν «Grand Meaulnes» τοῦ Alain-Fournier. Ὁ Ἰάσονας ἀνδρώνεται καὶ ἀντιμετωπίζει τὰ ἀδυσώπητα προβλήματα τῆς πρώτης ἀνδρικής ἡλικίας. Εἶναι μιὰ ψυχὴ ἐλεύθερη πού κατέχεται ἀπ' τὴν ἀγωνία τῆς φυγῆς. Ἴσως αὐτὴ τῆ φυγῆ τοῦ τὴν ὑποβάλλει καὶ ὁ κάποιος ὑπονοούμενος μπλαζεδισμός. Πάντως δὲν διστάζει νὰ προχωρήσῃ σὲ ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες καὶ ἀποφάσεις τολμηρῆς, νὰ ξεκόψῃ μὲ τὴν παράδοση καὶ νὰ ἀρνηθῆ μιὰ ζωὴ ἐξασφαλισμένη πού θὰ λιμνάσῃ στὴν ρουτίνα καὶ τὴν φθορά. Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ νόημα τῆς ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας κι' ἔτσι ἀποφασίστηκε.

Ἡ κριτικὴ στάθηκε μὲ κατανόηση

ἀπέναντι στὸν Βασιλικό. Βέβαια μερικοὶ θελήσαν νὰ προχωρήσουν σὲ ἀναλύσεις καὶ νὰ ἀναζητήσουν ἐπιδράσεις καὶ ἀδυναμίες. Αὐτὸ στὴν προκειμένη περίπτωση εἶναι παράλογο καὶ (γιατὶ ὄχι;) ἄδικο. Γιατὶ σὲ τελευταῖα ἀνάλυση μᾶς ξεφεύγει ἡ οὐσία τοῦ ἴδιου τοῦ πράγματος· ὅτι δηλαδή ἡ «Διήγηση τοῦ Ἰάσονα» τοῦ Βασιλικοῦ εἶναι ἕνα νεανικὸ βιβλίο καὶ ἡ μόνη λέξη μὲ τὴν ὁποία θὰ μπορούσε νὰ τὸ χαρακτηρίσῃ κανεὶς εἶναι ἡ ἀναζήτηση.

Δυὸ ἀκόμα περιπτώσεις θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν. Ὁ Σταῦρος Θεοφανίδης καὶ ὁ Νίκος Μπακόλας.

Καὶ οἱ δυὸ τους ἔχουν δώσει δείγματα ἀξιόλογης πεζογραφίας χωρὶς ἀκόμα νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ παρουσιάσουν συγκεντρωμένη ἐργασίας τους, πρᾶγμα ποὶ δείχνει ὅτι ἔχουν πλήρη συναισθησὴ τῆς εὐθύνης καὶ τῆς σοβαρότητας τοῦ τολμήματος.

Ὁ Σταῦρος Θεοφανίδης σὰν πεζογράφος—γιατὶ μᾶς ἔχει δώσει καὶ ἀξιόλογους στίχους δημοσιευμένους κατὰ καιροὺς σὲ διάφορα περιοδικὰ—εἶναι θαυμαστής τοῦ Hemingway, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔχει πάρει καὶ τὸν βραχυπερίοδο κι ὅλο νεῦρο λόγο. Στὰ διηγήματα τοῦ Θεοφανίδη ὅπου κυρίαρχο στοιχεῖο εἶναι ὁ ἐφηβικὸς ἔρωτας, ὑπάρχει λεπτὴ ψυχολογικὴ παρατήρηση, ἑλαφρὴ εἰρωνία καὶ πολλὴ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Ὁ Θεοφανίδης βραβεύτηκε περίου στὸ φοιτητικὸ διαγωνισμὸ διηγήματος.

Τὸ διήγημα—ἀλλὰ καὶ τὸ μυθιστόρημα—εἶναι ὁ ἐκφραστικὸς χῶρος καὶ τοῦ Νίκου Μπακόλα. Τὸ διηγημά του παρουσιάζει μιὰ ἄρτια τεχνικὴ μὲ μιὰν ὀριμότητα στὴ σκέψη καὶ πλούσια συναισθηματικὴ ἐμπειρία. Ὑπάρχει στὸν Μπακόλα μιὰ συγκρατημένη μελαγχολία «γιὰ τὴν εἰρωνία τῆς τύχης καὶ γιὰ τὸ ἀδυσώπητο τῆς ζωῆς», πολλὴ πικρία καὶ συμπάθεια γιὰ τὶς ἀδικημένες ὑπάρξεις. Ἡ νουβέλλα του «Παραλλαγὴ στὸ Πένθιμο Ἐμβατήριον» διακρίθηκε στὸ διαγωνισμὸ πεζογραφήματος τοῦ περιοδικοῦ «Μορφές».

Καρ. Μητσάκης